

TÜRKİYE'DEKİ ECZACILIK TARİHİ MÜZELERİ

Prof. Dr. Afife MAT
İ.Ü. Eczacılık Fakültesi

(Eylül 2007 de İspanya - Sevilla'da yapılan 38. Uluslararası
Eczacılık Tarihi Kongresinde bildiri olarak sunulmuştur)

İstanbul'da ilk eczananın 1757 yılında açılan "İki Kapılı Eczahane" olduğu Turhan Baytop ve Mert Sandalcı'nın araştırmalarıyla ortaya konmuştur. Avrupa benzeri eczanelerin sayısı özellikle 19. yüzyılın ikinci yarısından sonra artmaya başlamış ve yüzyılın sonunda 300'ü bulmuştur. O dönemde İstanbul'un ünlü eczacıları arasında Pi-erre Apéry, Adolphe Matcovich, Francesco ve Giorgio Della Sudda, Antoine Calleya, Noel ve François Canzuch, Jean César Reboul, Hamdi Bey, Ethem Pertev Bey, Beşir Kemal Bey' görüyoruz. Osmanlı döneminin eczanelerinden 15 kadarı günümüzde de hala çalışmaktadır. Eczane dolapları, kavanozlar, şişeler, havanlar, mantar sıkıcılar gibi bir çok tarihi eşya çeşitli müzelerde yaşamaktadır. Türkiye'de ilk Eczacılık Tarihi Müzesi Prof.Dr. Turhan Baytop tarafından 1960 yılında İ.Ü. Eczacılık Fakültesinde açılmıştır. 1980'den sonra diğer Eczacılık Fakültelerinde ve İlaç Endüstrisinde müzeler açılmaya başlamıştır.

İşte bugün Türkiye'de bulunan Eczacılık Tarihi Müzeleri'ne kısa bir bakış.

Türk Eczacılık Tarihi Müzesi - İstanbul

1960 yılında İ.Ü. Eczacılık Fakültesinde kurulan bu ilk müzenin çekirdeğini Prof.Dr. Turhan Baytop'un şahsi koleksiyonu oluşturmuştur. Bugün müzede

Türk Eczacılık Tarihi Müzesi - İSTANBUL

bulunan 3000 civarındaki eşya arasında Topkapı Sarayı Enderun Eczanesi "toxicque" ve "a separer" dolapları ile porselen kavanozları, Ethem Pertev Eczanesinin kavanozları, İmrahor, İstikamet ve Pastör eczanelerinin dolaplarını ve Pertev Müstahzar İmalathanesinin çeşitli makinelerini sayabiliriz. 1999 depreminden sonra muhafaza altına alınarak arşivde saklanmakta olan müze Eczacılık Fakültesi tarihi binasının restorasyonu bitince bu binada yeniden kurulacak ve ziyarete açılacaktır.

Eski Türk Eczanesi Müzesi - Hacettepe Üniversitesi-Ankara

1894 yılında Sivil Tıp Mektebinden mezun olan Konstantin Sava'nın İstanbul'da açtığı Şehremini

Eski Türk Eczanesi Müzesi - Hacettepe Üniversitesi-Ankara

Merkez Eczanesi son sahibi Ecz. İlhan Gezgin tarafından 1981 yılında, Prof. Dr. Ekrem Sezik'in girişimiyle müze yapılmak kaydıyla Hacettepe Üniversitesi Eczacılık Fakültesine hibe edilmiştir. Prof. Dr. Ekrem Sezik tarafından Ankara'ya taşınan eczane 23 Aralık 1983 tarihinde "Eski Türk Eczanesi Müzesi" olarak açılmıştır.

Marmara Üniversitesi Eczacılık Fakültesi Müzesi - İstanbul

Marmara Üniversitesi Eczacılık Fakültesi içinde 1998 yılında kurulmuş olan bu müzede çeşitli eczacılık malzemesi sergilenmektedir.

Yeditepe Üniversitesi Eczacılık Fakültesi Müzesi - İstanbul

Safranbolu'da bulunan "Karabük Eczanesi" sahibi Ecz. Hikmet Şeyhoğlu tarafından müze olmak üzere Yeditepe Üniversitesi Eczacılık Fakültesi'ne verilmiştir. İstanbul'a taşınan eczane 2006 yılında müze olarak açılmıştır.

Mustafa Nevzat Eczacılık, Tıp ve Kültür Evi-İstanbul

Mustafa Nevzat Pısak (1879-1968) Askeri Tıp Mektebi Eczacı Sınıfından 1903 yılında asker eczacı olarak mezun olmuştur. Bir süre orduda çalıştıktan sonra 1911-1933 yılları arasında Eczacı Mektebinde Fenni İspençiyari (Galenik Farmasi) hocalığı

yapmıştır. 1920 yılında Üsküdar'da mesul müdürü olduğu eczaneinin laboratuvarında enjektabl ampul yapmaya başlamıştır. 1923 yılında Üsküdar'da konut olarak kiraladığı konağın giriş katını ilaç üretim laboratuvarı olarak kullanmıştır. Mustafa Nevzat İlaç Sanayi bu konağı satın alarak tamir ettirmiş ve 1989 yılında Mustafa Nevzat Eczacılık, Tıp ve Kültür Evi olarak açmıştır. Bu konakta eski bir Osmanlı eczanesi ve Mustafa Nevzat'ın kişisel eşyaları sergilenmektedir.

Mustafa Nevzat Eczacılık,
Tıp ve Kültür Evi-İstanbul

Abdi İbrahim Müzesi-İstanbul

Selanik'te doğan Ecz. Abdi Nadir (1888-1926) 1908 yılında Sivil Tıp Mektebinin Eczacı Sınıfından diploma almıştır. 1912 yılında Küçük Mustafa Paşa'da bir eczane açmış ve 1916 yılından itibaren eczanesinin laboratuvarında tıbbi müstahzar yapmaya başlamıştır. 1919 yılında da eczanesini kapatarak Abdi İbrahim laboratuvarını açmıştır. Bugün torunu, Ecz. Nezih Barut yönetiminde Türk İlaç endüstrisinde önemli bir yere sahip olan Abdi İbrahim İlaç Firmasının Hadımköy'deki tesislerinde eski bir Osmanlı eczanesi sergilenmektedir. Diğer taraftan Ecz. Nezih

Barut tarafından toplanmış olan Türk eczacılık tarihi belgelerinden oluşan bir arşiv bilim adamlarının ve araştırmacılarının hizmetine sunulmuş olup büyük bir eczacılık tarihi müzesi kurmak için de Mert San-

dalci danışmanlığında çalışmalar sürdürülmektedir.
Eczacıbaşı Müzesi-Lüleburgaz

Süleyman Ferit Eczacıbaşı (1885-1973) Sivil Tıp Mektebi Eczacı Sınıfından 1903 yılında diploma almıştır. Bir süre İzmir Gureba-i Müslimin Hastanesinde çalışmış ve 1909 yılında Tilkilik semtindeki "Eczahane-i Umumi"yi satın alarak adını "Kanaat Eczanesi" olarak değiştirmiştir. Müstahzar ilaç üretimine burada başlamıştır. 1911 yılında ise Kemeraltı'nda "Şifa Eczahanesi"ni almış ve kısa zamanda İzmir'in en ünlü eczanesi haline getirmiştir. Bugün Eczacı-

başı İlaç Sanayiinin Lüleburgaz tesislerinde Şifa Eczahanesi yeniden kurulmuş olup 2002 yılında müze olarak açılmıştır.

Koç Endüstri Müzesi-İstanbul

Rahmi Koç tarafından Haliç kıyısında kurulmuş olan Sanayi Müzesinde çeşitli eczacılık malzemesinin sergilendiği bir eczane bulunmaktadır.

Eski Eczacılık Evi-Eskişehir

Eskişehir'in tarihi Odun Pazarı semtinde 360 yıllık bir Osmanlı evinin bir odasında küçük bir eczacılık müzesi bulunuyor. Bu üç katlı bina Niyazi Çapa tarafından restore edilerek "Beylerbeyi Konağı" ismiyle müze haline getirilmiş. Yıllarca eski ilaçlar, ilaç yapımında kullanılan bitkisel ve kimyasal maddeler, eski tıbbi aletler toplayan Niyazi Çapa bu konağın bir odasında bir eczacılık müzesi oluşturmuştur.

Ege Eczacılık Tarihi Müzesi-İzmir

İzmirli eczacıların toplamış olduğu eczacılık koleksiyonu ile 8 Eylül 2007 tarihinde Ege Eczacılık Tarihi Müzesi açılmıştır.

Kaynaklar:

1. Baytop T., Türk Eczacılık Tarihi, 2. baskı (Ed. A.Mat), İstanbul 2001.

2. Baytop T., Eczahane'den Eczane'ye, İstanbul 1995.

3. Baytop T., Laboratuvar'dan Fabrika'ya, İstanbul 1997.

4. Mat A., Bir Kurumun Öyküsü, Ankara 2007.

5. Mat A., Sanyar G., Çubukçu B., Cumhuriyet'in Onuncu Yılında İstanbul'da Eczaneler, VII. Türk Eczacılık Tarihi Toplantısı, Ankara 2005 (baskıda).

Yayına Hazırlayan: Özge Arıkan

